

Scurătorul

REVISTA LITERARA ȘI ARTISTICA

SUMRAUL:

- E. Lovinescu* . . . Speranțe literare
- Marcel N. Romanescu* Mărul
- I. C. Visarion* . . . Primarul din Titu
- Eugen Relgis* . . . In gară
- I. Buzdugan* . . . Cu soarele
- Al. Popescu-Telega* . Cuibul streln al lui Iacinto Benavente.
- I. Peltz*, Plecarea

CRONICI:

Mihail Iorgulescu : Popa Man de I. Agârbiceanu

Editura **ALCALAY & Co.**

UNLEU

APARE SĂPTĂMĂNAL

A apărut:

E. LOVINESCU

„CRITICE“

VOL. I și II

EDIȚIA II

à Lei 8.—

EDITURA ALCALAY

SBURATORUL

REVISTA SĂPTĂMÂNALĂ LITERARĂ, ARTISTICĂ ȘI CULTURALĂ

BCU Cluj / Central University Library Cluj

COLABORATORI:

F. Aderca, Gh. Brăescu, Ion Buzdugan, Luca Ion Caragiale, Al. Cazaban, G. Calr, Gh. Cornea, Maria Cunțan, Ludovic Dauș, N. Davidescu, V. Demetrius, A. Dominic, Alexis V. Draculea, Victor Eftimiu, Elena Farago, Ion Săn-Giorgiu, Ion Al. George, Otilia Ghibu, I. Gorun, G. Gregorian, M. Iorgulescu, Ignotus, D. Iov, E. Lovinescu, M. Lungeanu, N. Mihăescu-Nigrim, Virgiliu Moscovici, A. Moșoiu, Constanța Marino-Moscu, A. Măndru, Liviu Marian, Claudia Mișlian, Corneliu Moldovanu, G. Murnu, D. Nanu, C. Narij, Ramiro Ortiz, Maria Pamfilie, Hortensia Papadat-Bengescu, M. Pașcanu, I. Peitz, Ion Pillat, Al. Popescu-Telega, Dragoș Protopopescu, I. Petrovici, Al. Rally, L. Rebreanu, Eugen Relgis, Marcel N. Romanescu, G. Rotică, Al. Terziman, H. Saniolevici, Alexandrina Scurtu, F. Șirato, G. Silviu, Barbu Solacoju, Al. T. Stamatiad, G. Stratulat, Caton Theodorian, A. Toma, Ada Umbră, T. Vianu, I. C. Vissarion.

ABONAMENTE:

UN AN LEI 50 = ȘASE LUNI LEI 30

Pentru învățători, profesori și studenți

UN AN LEI 40

PREȚUL UNUI EXEMPLAR 1 LEU

SBURATORUL se găsește de vânzare la toate librăriile și chioșcurile de ziare din România Mare

Abonamentele se primesc la Librăria Alcalay & Co. și la administrația revistei.

Administrația: Strada Sărindar No. 14

— BUCUREȘTI —

Manuscrisele, corespondența și schimbul pe tot timpul verii se vor trimite pe adresa d-lui E. Lovinescu, la Pălticeni.

SBURĂTORUL

REVISTA LITERARĂ, ARTISTICĂ ȘI CULTURALĂ

Director: E. LOVINESCU

SPERANȚE LITERARE

Conjectura e una din armele criticeii. O armă însă primejdioasă : uneori ia foc în mâna celui ce o întrebuințează ; alteori, se întoarce îndărăt, după un răstimp, prin efecte neașteptate. Critica nu trebuie să se mențină totuși în domeniul constatărilor și al înregistrărilor. Oficiul ei ar lua poate aspectul certitudinii : s'ar despoia însă de meritul inițiativei și al proferării. Și numai pe măsura divinației, critica își înobilează caracterul și își ridică misiunea. Riscurile sunt legate de orice previziune. Să le primim cu fermitate și să le atenuăm prin prudență. Sunt tristețea și gloria meseriei. Nu trebuie deci să le ocolim. Să le înfruntăm chiar : mândri că din domeniul posibilităților putem precipita certitudinea sau consolați de a sucumba pentru o cauză căreia ne-am devotat cu dezinteresare. A netezi calea unui talent, dându-i o consacrare timpurie, înseamnă nu numai a sprijini ofensiva frumosului împotriva indiferenței publice, ci și a întări o încredere în sine salutară inoelilor începutului...

Deși tânăr, d. Marcel Romanescu scrie de mult și destul de multe. Arătase un meșteșug, fără a arăta și o personalitate : se limitase în parnasianism. În cele două poezii publicate în urmă în *Sburătorul*, d. Marcel Romanescu ne a dovedit însă o sensibilitate și o realizare atât de fericite, în cât nu i se poate refuza o mențiune. În terzinele din poemul *In tăcere* este redată emoția unei iubiri atât de suave și de serafice și cu o profuziune de lumină atât de caracteristică în cât rămâi cu o impresie dantescă. Ceva din extazul amantului

Beatricei și din lumina orbitoare a *Paradisului* s'a scoborât și asupra tânărului nostru poet... *Litaniile* ne aduc aceiași iubire senină, cu amănunte de o frăgezime, și de o noutate remarcabilă într'o fină și spontană realizare. S'ar putea întâmpla ca d. Marcel Romanescu să devină poetul suavității și al luminii. Într'un veac tenebros, ar lega firul rupt al idilei și al optimismului.

E. LOVINESCU

MĂRUL

Cum tremura amiaza călduroasă
A coborât copila ca să vadă
De-au dat în pârgă merele 'n livadă
Și fână 'nalt de s'a făcut de coasă.

Impreunându-și mâinile 'n arcadă,
A strâns în brațe creanga cea mai joasă;
Și-a 'ntins cu poftă gura ei setoasă
Spre rodul durdului ce stă să cadă.

Mirosul cald de coajă bălăioară
Dilată nara ei de căprioară;
Și 'n miezul fraged mușcă pân'se 'mbată.

Trup rumăn, măr rostogolit în iarbă!
Cum mușcă doru 'n pieptul tău de fată
Incepe mustu 'n carnea ta să fiarbă.

MARCEL N. ROMANESCU

PRIMARUL DIN TITU

Sub călcâi

5 Decembrie 1916

Domnu Iancu Borțosu a ajuns primar.

Colonelul Peja, care a tras în gazdă la el, l'a pus în capul comunei.

Domnu Iancu e radios. Își freacă mâinele și fața sa, ca arama murdară, se umple de veselie.

— Ce am să ți-i frec! spune el.

— Pe cine, domnule Iancu?..

— Pe hoții ăștia de.. unguri.

Pauza făcută aci, mi o explicară ca pe o frică de a pronunța numele ungarilor, dar alții simțiră lubrifior, bănuind adevărul ce avea să se vădească mai târziu, anume că domnu Iancu va frecă pe români. Oamenii îl știau strein de localitate și n'aveau încredere în el. Venise în târguleț dela una din moștile lui Brătianu. Un scandal fusese apoi că mâncase niște bani, niște daraveni pe care domnu Iancu le ascunsese cu mare grijă.

Unii oameni, privind-i fălcile osoase și eșite, fața arămie și ochu mici, șopteau: „ăsta nu e român... o fi tătar, o fi ungur, o fi chinez, ce-o fi, dar rumân nu este“. Și așa părea tuturor domnu Iancu.

Acum însă vechea amintire despre el, bucuria de lup flămând sărit în târla fără ciobani și fără câini, îi iufiora pe toți.

— Cum o să frece domnu Iancu, și pe cine? se'ntrebau bieții târgoveți, ce aveau casele și toate oleaburile ocupate de soldați unguri.

A doua zi după investirea ca primar, domnu Iancu îmbrăcat într'o șubă cu vulpi, și alături cu colonelul Peja într'o trăsură, plecară în inspecție prin plasă.

Colonelul Peja știe românește, iar domnu Iancu pretinde că nu știe ungurește și că se înțeleg numai românește. Adică, dă să se înțeleagă că, dumnealui, domnu Iancu, deși n'ar putea să dovedească cu acte cum îl cheamă e totuși român, iar nici de cum ungur sadea.

Domnu Șaibă spune acum că e neamț, a pus steag nemțesc la poartă și s'a prins frate de cruce cu domnu Iancu.

Domnu Şaibă are moară cu motor şi fără indoiă că se va procopsi acum cu venirea neamului său în ţara noastră.

— Ce ai făcut Her primar? îl întreabă domnu Şaibă pe domnu Iancu.

— I-am băgat în draci! În Produleşti am dat afar primarul şi am pus altul. Azi de dimineaţă noul primar mi-a adus patru găşte, zece găini şi o tinichea cu unt plocon.

Am început să-i schimb şi o să-i schimb pe toţi, cari nu mi-or asculta poruncă. Ştii dumneata, că trebuie să avem oamenii noştri de încredere?...

— Asta e o datorie chiar.

— Tocmai şi pentru asta le-am cerut să-mi trimeată liste de toţi prizonierii. Sunt mulţi părliţi cari au fugit de sub escortă şi au venit acasă. Acum îi luăm ca din oală! şi armatele noastre pot prea bine să scrie: „am luat atâtea mii de prizonieri“.

— Foarte bine.

— Da, da, mă pricep eu ce să fac porcilor ăstora de români. Ce am să ţi-i frec, măiculită!..

Colonelul mă ascultă ca pe tată-său. I-am spus: «lasă-i pe mine, că-i cunosc... Ți-i joc eu, numai dumneata să taci!»

— «Eu cer supunere şi atât!» mi-a spus el, colonelul.

— «Tocmai, şi eu ştiu cum să ți-i supui sub călcâi!»

Aşa că, amu toată'nvoia.

Eri, chiar în faţa lui, am spus: «corespondenţă cu prefectura nu mai este. Prefect e domnul Colonel Peja. Toată corespondenţa o trimiteţi la noi. Prefect nu mai este. Capitala nu mai e la Târgovişte, e la noi în Titu.

N'are nimeni să vă dea ordine de cît noi; n'aveţi să ascultaţi pe nimeni de cît pe noi. Care nu vă supuneţi, spânzurătoarea vă mănâncă».

Şi ei: tremurau!

Domnu Şaibă îl ascultă şi se bucură. Gâtul său strâmb şi sucit ca o leocă de căruţă pare că se mai îndreaptă. Iasma de om, adusă de vântul sărăciei pe meleagurile noastre, parcă se mai reface în om sdravăn. El cu tot gâtul lui strâmb, se simte că face parte din neamul glorios ce se bate cu tot pământul. Şi dacă nu s'o procopsi şi acum, când lege şi împărat nu mai n decât bestia fiământă, întărâtată şi ajunsă atotputernică, apoi nu se va mai procopsi.

— Faci o țigare?

Şi domnu Şaibă, întinde tabacherea spre domnu Iancu, care n'o ia, mulțumind că: «fumează țigări împăratul Wilhelm, date de Colonel!»

Apoi cu mâinele la spate pornesc amândoi prin Titu.

Soldații unguri, cu chipiurile la o parte, trec fanțoși în sus și în jos. Domnu Iancu e cunoscut și salutat de ei cu surâsuri respectuoase.

În dreptul lui Nicu Vlădescu, domnu Iancu fu isbit de o

idele. Stătu în loc și șopti : «i-o iau!.. nu i-o las!.. i-o suflu!»
 Nicu Vlădescu ascuns în casă trăgea cu urechea. De văzut nu
 prea vedea el, că e miop, dar de auzit vrea s'auză.

— Ce iei? îl întreabă Șaibă.

— Vezi acuși. Ei, Vlădescule, începu el să strige.

Doi soldați din poarta lui Oprescu priviau cu lulelele în
 făci.

Domnu Iancu le făcu semn să vie cu onștile.

Ungurii, pieri unul și se întoarse cu două arme și veni ră
 lângă domnu Iancu.

— Veniți după mine.

Merse și bātu cu piciorul în ușă. Vlădescu deschise ușa
 și rămase țeapăn când văzu unгурii crunți și cu pușcile cu balo-
 netele puse.

— Adu șuba, se răsti domnul primar.

— Șuba mea?

— Firește.

— Păi?...

— Păxina! Domnul Colonel are nevoie de-o șubă. Un
 unгур ți-a văzut-o, i-a spus și mi a dat poruncă, ca musai s'o
 recbeziționez pentru el. Intr'un timp și două mișcări, scoate-o!

— Domnule Iancu — încearcă Vlădescu.

— Sunt domnu primar! Repede!..

— Imi trebuie și mie!..

— Repede, repede!..

Și el intră în casă, unгурii năvăliră după el și începură
 să scoțoacească.

— Uite-o, uite-o!.. începu Vlădescu cu ea luată în brațe,
 ca unгурii să se oprească din căutate și să nu-i mai ia și alte
 lucruri.

Domnu Iancu făcu semn, șuba fu luată și el crunt se uită
 prin casă.

— Vrei să-mi faci mie rău?.. Trebuie să te supui porun-
 cilor crăești.

— Mă supui, mă supui!

Domnu primar eși afară zâmbind. Șuba lui Vlădescu
 fusese așa de repede rechiziționată.

Domnu Iancu o aduse acasă ca p'a sa, unde a sa a și rămas.
 Ei, dar d'aci înainte câte n'avea să facă domnu Iancu!..

I. C. VISSARION

I N G A R Ă

— FRAGMENT —

Vin călătorii din orașul trist
Intins între coline, resemnat
Sub coplesirea dramelor absurde
Ce omul le trezește, ne 'ncetat
Gonit de frenezia mântuirii
Sub grandioasa nepăsare-a firii.

Vin călătorii din orașul trist,
Prea plin de bogății de capitală,
Extenuat de grija unei țări
Și sguduit de viața internală
Ce urlă, poruncește, devorează
Și blestemă și râde—și creiază.

Vin călători, grăbiți și enigmatici,—
Și orașul scânteiază trist sub stele:
Mereu aceeași grea fatalitate
Li ordonează forțele rebele.—
Dar nimeni par'că nu vrea să rămână
În capitala vastă și păgână.

Vin călători în gară, vin mereu,—
Se strâng la poarta grea și ferecată
Și așteaptă clipa de eliberare...
...Ar vrea să-i mai rețină, disperată
De-atâta rătăcire, Capitala—
Amantă a nimănui și-a tuturor,
Mereu ea este singură, cu sine,
Sub fluxul și refluxul călător..

Zadarnic își aprinde fascinarea
Prin străzi, prin teatre, baruri și vitrine,
Zadarnic își răcnește desfrânarea
Și mii de răsplătiri și de uitări,
Zadarnic își ascunde necruțarea
Uzinelor ce huruie și cer,
Zadarnic se înalță pân'la cer
Să nu le-arăte alte depărtări,—

Ei vin mereu, trudiții călători,
Se strâng la poarta grea și ferecată,
Oprțiți, ca valuri de un stăvilar;—
Se strâng ca o putere nesecată
Sbucnită 'n trupuri de rătăcitori,
Grăbiți spre alte locuri de durere,
De muncă, de isbândă sau tăcere...

Sub bolta încetată, nerăbdarea
Freamătă confus, copleșitor,
i palide lumini veghiază, sus,
Cu ochi ciudați și compătimitori.

Trup lângă trup, ei se pătrund—și viața
Din unul trece 'n altul, nesimțit,
Își sorb suflarea grea, înfierbântată,
Gândind c'aceiași soartă, nesfârșit,
Ar stăpâni o lume 'nirigurată.

Trup lângă trup, ei sunt necunoscuți—
Dar jarul năzuințelor le arde
În ochii triști, în inimi—și tăcuți
Ei unul către altu 'și spovedesc
Acelaș crâncen blestem pământesc.

Trup lângă trup, ei par un corp gigantic,
Uniți la poarta grea și ferecată;—
Voința lor lovește dârz, năpraznic,
Voința lor se sbate, ne 'ntrânată,
Ca valul mării pururi agitate,—
O, viața 'și cere, cruntă, libertatea !.

Iși cere zări mai noi și mai curate,
 Și lupte noi — victorii sau înfrângeri,--
 O, viața fiecăruia râvnește
 Spre arătări etern nedesmințite,
 Și fiecare vrea să-și frângă soarta
 Tiranică și oarbă și smintită,..
 O, fiecare 'și cere libertatea !..

Dar poarta este grea și ferecată,
 Și capitala vrea să-i mai rețină
 În sânu i devorant ,nesăturată
 Amantă a nimănu i și-a tuturor...

...Și freamătă sub boltă nerăbdarea
 Atâtor existențe încleștate,
 Ce își călesc făptura în sudoarea
 Acelorași râvniri nemăsurate
 Ce-s strânse într'o turmă bjeștemată
 Frenetic împingând fatalitatea—
 Turnată n poarta grea și ferecată—
 Si ne 'ncetat cerându-și libertatea...

EUGEN RELOIS

A APĂRUT DE

HORTENSIA PAPADAT-BENGESCU

SFINXUL...

Vol. III

Ediția II

CU SOARELE

Pe culmea munșilor, virgină,
Se 'ncinge lupta între Soare
Și Noapte — nordica regină —
Cu negrele-i oștiri barbare.

Cumplită luptă se încinge
Intre 'ntuneric și lumină:
Dar Soarele săgeata-și frânge
Și nopți — steagu 'nvins și 'ncină

Cu brațul frânt, cu arma ruptă,
Plutind (în bălțile de sânge) University Library Cluj
Ca un viteaz rănit în luptă
Amurgul pălpâind, se stânge...

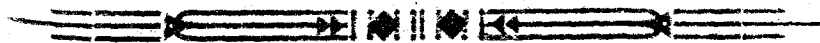
Cu ochii painjeniți de moarte
Sub tremurânde-i pleoape,
Se zbate 'n aiurări, departe...
Și ars de sete, către ape

Apleacă gura i de jaratic
In valuri potolind pojarul
Și 'n nopți, pe câmpul singuratic,
Se stânge Soarele, stegarul...

Dar mâini, cu zorii dimineții
V'a învia din noaptea morții:
Sus inima, încinși ai vieții,
Cu ei veți fi stăpânii Sorșii!..

ION BUZDUGAN

BIBLIOTECA POPORALĂ
Mediis
6 Noembrie 1997

CUIBUL STREIN ¹⁾ a lui Iacinto Benavente.

Lângă „*Mas fuerte que el amor*” este locul să punem „*El Nido ajeno*”, Cuibul strein, una din cele mai gustate din dramele lui Benavente.

Manuel, tânăr foarte simpatic, *buen mozo*, vesel și cu fire iubitoare, după ce plecase din patrie de multă vreme, iată-l că-l vine pofta, îmbogățit de data aceasta cu aurul din America, să se întoarcă în orașul natal, Madrid, unde-și aducea aminte că are un frate însurat. Călătorul de sleeping-car și transatlantic, venia dornic de iubire, de căldură familială, după ce trăise așa timp singur, strein în toate părțile, fără nimeni lângă el. Nici măcar aventuri trecătoare, iluziuni de iubire, ca să-și îngele singurătatea nu avusese. Sint oameni practici care știu să-și împartă în așa chip inima în afecțiuni mărunte fără s'odea pe deaîntregul nici uneia, în cit din o mie de „*amourettes*”, suave, liniștite, își făuresc o căldură plăcută, ce dă curaj și ridică greutatea de pe inimă în clipele de singurătate.

El însă nu s'a gândit de cit la întreprinderile lui, în care și-a băgat tot capitalul, hotărât să obție într'o singură zi sau ruina ori bogăția fabuloasă. De aceea i-a fost frică să iubească, pentru că și-ar fi pus într'o singură iubire toată inima; și poate s'ar fi ruinat. Poate soarta s'ar fi răzbunat, căci ar fi însemnat s'o încerce prea mult dacă i-ar fi pretins fericire în toate.

Noi trăim două vieți paralele vecinic: Una, cea pe care o trăim zi au zi, urzeală a întâmplării și destinului, în care suntem jucăria împrejurărilor, a accidentelor neprevăzute, inevitabile... Ală-cea pe care o visăm, plină de soare și lumină, care deschide închipuirea pentru alte lumi, în care suntem mai pre sus de cit fatalitatea destinului nostru, în care pinza vieții se țese din firizoare de lumină trandafirie. Ceea ce simțim în această de a doua viață, ori cit de spiritual ar fi și de dulce, nu lasă urme mai puțin adinci de cit ce simțim în cea dintii. Și din amindouă este mai bună cea închipuită de cit cea trăită. Iată de unde-i va veni desamăgirea lui Manuel.

Cind sosește în Madrid, prima lui intenție este să tragă la hotel, dar, nevenindu-i la socoteală să fie luat de strein în locurile unde se năcuse, poruncește vizitiului să-l ducă acasă la frate-său. Frate-său nu-l primește nici mai drăgăstos nici mai rece, de cit l'ar fi primit după prima zi de despărțire. Trebuie să menționăm că frate-său este o ființă nervoasă, bolnăvicioasă; în fiecare săptămână are cite un atac de care atac nici Luisa servitoarea nu știe să ne spue, în orice caz, cite un atac care-l face neputincios pentru muncă, zile și săptămâni întregi. Iar lângă acest *senorito*, după cum face Carmen lângă Carlos.

¹⁾ Din *Teatrul contemporan spaniol*, ce va apare în curând.

Talavera, trăiește Maria, ființă angelică, din care se revarsă numai bunătate, care nici nu bănuiește răul împrejurul ei, în mintea și în inima căreia înmuguresc numai gânduri miloase și simțiri nobile; trăiește cu perpetuu sacrificiu al vieții și tinereții ei, fără să se plîngă nici odată, încercînd prin toate mijloacele să-și facă soțul fericit. Și el nu este! Și dacă nu este el, cum poate să fie ea? — exclamă și se întrebă biata femeie, după o scenă de cruzime ce-i face José Luis.

Ast-fel se prezintă căsnicia lui José Luis, la sosirea lui Manuel care, prin firea veselă și curiozitatea ce deșteaptă printre mamele cu fete de măritat, îi mai schimbă nițel monotonia și tristețea. În aceeași vreme însă, între el și Maria se stabilește o prietenie, făcută din intențiunile cele mai curate și gândurile cele mai nevinovate. Și iată-l pe vagabond așezat bine într'un jeț, cu ochii pe jumătate închiși, fericit că a găsit, în sfîrșit, un cuib strein, bine înțeles: «con todas las ventajas y ningun inconveniente del matrimonio...» — ; cu toate beneficiile și nici unul din neajunsurile căsniciei»,... cum zice Emilia — gura lumii — ; unde să și dea iluzia intimității familiale și unde să se mai destinză puțin, cum face pisica la căldură. Il ademenește, îl farmecă viața în cuibul găsit gata, al fratelui său, în care punctul luminos, împrejurul căruia se învîrtesc toți, ca heliotropul după soare, este blonda Maria. Se simte atît de bine că nu i-ar mai veni să plece să rătăciască iarăși prin lume.

— Nu, Manuel, odihnește-te, odihnește-te și gîndește-te să-ți clădești și tu un cuibul tău.

Acesta este răspunsul Mariei la, ce zic insinuări, la ideea lui Manuel, răspuns care dă pe față toată candoarea ființei ei. Răspuns ce ne surprinde prin atîta nevinovăție, — autorul ar intenționa parca să ne spuie că tot femeile sunt mai bune de cît bărbații — cu toate că nici Manuel nu are altă pretenție de cît să fie socotit ca frate de Maria.

— Manuel. Llamáme hermano.

— Maria! Hermano!

— Manuel. Así... Era una ilusión mía tener una hermana.

— Maria Ya la tienes.

— Manuel (durmiéndose poco á poco) Si... ! Qué buena eres... qué hermosa ! Tu y mi madre ! (Queda dormido)

— Maria (Contemplándole) ¡ Poare Manuel !... ¡ Es un niño ! Iată în cite-va *pincladas*, schițat tot interesul dramei.

Maria și Manuel sînt firi, esențialmente bune, sănătoase, cu suflete nevinovate. ce se încapăținează să impace viața visată cu cea pe care trebuie s'o trăim, așa cum este urzită din mizeriile și slăbiciunile de toate zilele.

Maria crede pe Manuel, — și poate să și fie — un nebun de inimă. Frumoasă nebunie, capabilă de tot ce e bun și mare, dacă se dă prilejul să înfăptuiască asemenea lucruri ! Dar să nu pretindem să închidem pe acești nebuni în cercul strîmt al conveniențelor sociale, să-i supunem rațiunii ori să-i scoborăm lingă sufletele vulgare.

Manuel nu vede în Maria de cît sora buna care-i privește cu ochi materni și îngăduitori nebunliile trecute, prezente și viitoare ; care-

răsfată și ocrotește cu adevărata dragoste de mamă. Această atitudine a Mariei, nu este tot așa înțeleasă de José Luis, care, din pricină că nu se crede vrednic de soție, n'are încredere în el nici în alții. După primele momente ale revederii, grija lui este să facă cercetări, să iscodească, să întrebe pe Manuel ce zice Maria despre el; este nerăbdătoare și dacă nu, făgăduiește să se îndrepte căci nu e rău, are suflet bun, și o adoră; dar nu știe s'o spue. «Iubirea lui este ca o melodie nespus de dulce, în mintea unui artist sublim, executată de mini nedibace și tremurătoare, pe clapele unui clavier hodorogit».

Defecte? Cine nu le are? Tristețea cea mare a Mariei este că-l vede bolnav și firav... Și că din această pricină nu se bucură nici unul' nici altul prea mult de viață. Acest lucru nu poate fi însă motiv de nefericire într-o căsnicie, cind o soție ca Maria se resemnează să trăiască așa departe de lume. Și cum José Luis nu vrea să înțeleagă aceasta, spionajul umilitor începe. Un nimic, o vorbă, un dar făcut, o scrisoare priunță, pentru el sînt tot atîtea prilejuri de chinuri, de gelozie.

Se pregătesc să se ducă la teatru. Emilia vine să-i ia. Bucuria cu care așteaptă Maria evenimentul i se pare lui José Luis exagerată, suspectă, și bănuiala întunecîndu-i judecata, îl face să nu mai primească să-i întovărășească și rămîne acasă, pretextînd că nu se simte bine. E neîndoișos: nimeni nu-și poate înăbuși aci un gest, o vorbă de revoltă împotriva acestui tiran bolnăvicios. Numai ființe ca Maria poate să se resemneze și să asculte de poruncile lui.

— Bine, atunci, o să stăm acasă, dacă nu vrei; răspunde ea.

— Ce bărbați! Poftim, două soții, fiecare cu bărbatul ei și în seara cînd să se ducă la teatru, trebuie să caute pe cine-va strein ca să le întovărășească; — comentează Emilia, al cărei bărbat, trebuie să facă parte din categoria aceea despre care Dante zice că:

... visser senza infamia e senza lodo

Fama di loro il mondo esser non lassa

Misericordia e giustizia gli sdegna:

Non ragioniam di lor, ma guarda e passa.

Plecați și rămas singur, José Luis își amintește de maică-sa care, tot ca Maria, era bună, cinstită și nici odată nu se răsvrătia împotriva tiraniei soțului ei, pînă într'o zi cînd, tot așa ca în cuibul lui, sosi călătorul, prietenul, căruia i se deschid toate ușile ca unui frate. Sosi zîmbitor, desmierdător al imaginației și simțurilor... și... o viață întreagă de virtute și cinstie, nu putu să se împotrivească farmecului atrăgător al aceluiași bărbat. Era copil pe atunci; acum vede cămurit totul și amintirea îi aprinde și mai mult ura împotriva lui Manuel. Nu, nu poate să creadă că Manuel este fratele lui, are bănuiala înfiptă în inimă; este tot călătorul, veneticul care vine să-i iure comoara. Maria nu-l iubește, nu poate să-l iubească, și zice el; simțurile ei pentru el sînt formate mai mult din respect de cît din dragoste. Credea că-i formează spiritul pentru el prin autoritate, în vreme ce natura forma femeia... A putut să numească a lui numai

frumusețea trupească, însă spiritul, niciodată n'a fost al lui. Aspirațiunile ei și-au găsit o întrupare și spre ea se îndreaptă spiritul trăgând după el viața întreagă... trup și suflet. Ea tinără și frumoasă cu Manuel alături, chipeș și seducător... Dar nu se poate! Maria e cinstită! Vina este a mizerabilului, da, a mizerabilului hoț, ca și celălalt al cărui fecior este, ca tată-său. Și ce naște din piscă...

Iată chinul lui José: pentru că nu vrea să înțeleagă că Maria trăind lângă el își îndeplinește fără greutate o datorie sfântă; fiindcă nu vrea să vadă virtute în Maria, pe care el o socotește roabă supusă cu forța, nu ca o soție virtuoaasă, o soție creștină... care chiar acum după ce a fost sfărâmat lanțul iubirii, umilită și insultată, va fi credincioasă și va fi cinstită... căci maică-sa, cinstită și credincioasă ca și ea, a știut să-i strecoare în suflet, printre rugăciuni și sărutări, un sentiment mai adânc de cât toate patimile omenești, sentimentul datoriei.

Din ce întunecimi de iad este făcut sufletul omenească, că vede toate în negru? De ce infamii suntem capabili ca să credem pe toată lumea capabilă de aceleași infamii?

Dar care nu este mirarea noastră când ațăm din gura lui Manuel că bănuiala lui José Luis, era aproape întemeiată? După explicațiuni avute cu frate-său și după ce încearcă să apere memoria mamei lor, Manuel se hotărăște să plece din nou prin lume, să ră-tăciască veșnic ca o pasăre călătoare.

Maria însă, care nu se simte vinovată cu nimic, vrea să dovedească soțului ei ce fel de sentiment a avut pentru Manuel și, senină, sărută pe cumnatu-său pe frunte, înfruntând fără teamă privirea lui José, căruia îi zice:

— Dacă descoperi patimă vinovată în noi... ucide-mă, bănuiește-mă, îndoiește-te de maică ta!

Cu Manuel, lucrurile nu sînt tot atît de limpezi căci, după sărutare, exclamă abătut, pierdut...

— Ce înseamnă asta?... Ce simții cînd mă sărută? Era patimă în mine?... Gelozia fratelui meu a văzut mai bine de cât mine în sufletul meu? Da; era iubire, singura din viața mea!... Inimă înșelătoare! Oh, departe, departe! Rămas bun! Pentru totdeauna, pînă cînd nu ne vom mai putea îndoi nici de noi singuri!...

Să fie oare cu puțință ca în cugetul și inima noastră de bărbați să nu se găsească nimic, ori cât de înălțător, de bun, de frumos, de mare, care să se împotrivescă acestor blestamate ispite ale simțurilor, ale cărnii păcătoase? Cine este acela care să poată răspundă cu țările, nu?

Trebue să mărturisim, teatrul acesta al lui Benavente, are adesea ceva ce exasperează, care ne face să desnădăjduim de soarta genului omenească în general și a genului — oh, paradox chinuitor! — tare, în special.

Al. Popescu-Telega

PLECAREA

Sărută-mă, tată, în creștetul capului și șterge-mi buzele pătate de fardul curtezanelor.

Măine în zori, când casa va fi stăpânită de vraja zilelor de vară,—mă voi trezi, cutremurat de-un gând, și în vârful picioarelor o voi porni...

Tu vei dormi somn greu și-ți vei visa feciorul numai în purpură și aur... (Cine tresare, purtat de năluciri?) te va privi înfrânt... Să nu-i spui, tată, că am plecat!

Ași vrea să aud azi istoria bătrânului vrăjitor. Să te așezi înaintea mesei lungi, să-ți treci ochelarii după urechi și, cătând în ochii mei, să încep, domol. De după perdea să se ivească obrajii mării, cu ochii înecași de suferință, cu un zâmbet senin pe buza uscată.

Tu să-mi vorbești mereu, eu să mă minunez, și mama, apropiindu-se cu pași de catifea, să-și plimbe degetele-i albe prin pletele mele blonde...

Din stradă să răzbească sgomotul căruțelor și strigătele ștregarilor. Obosit, s'adorm cu coatele pe masă. Tu să te scoli, zâmbind.

— A obosit băiatul!

... Când simt azi obrajii tăi lipiți de obrazul meu, — știu bine, tată, că mama e dusă pe cărămuri tănuite. Azi, când îți strâng mâna, în preajma despărțirii, știu bine, tată, că povestea e o minciună. Azi nu-ți cer vorbe, nici bănuși de aur, nici privire de soare.

Azi vreau să mă săruși în creștetul capului și să mă binecuvintezi.

Pădurile cu vrăji,—mă vor! Tăriile ca reflexe de argint și flăcări,—mă cheamă!... Mă voi logodi cu vântul și cu soarele m'oi înfrăși!

...Măine, tată, să lași surioara să doarmă până la amiază. Când se va deștepta, plângând sau răzând, să nu-i spui cum va că fratele a pornit să înfrunte tainele vieții și să pribegească prin meleaguri străine...Să nu-i spui, tată, că am plecat, chemat de dor, prin țările în care patima înlănțue,—și durerea răpune. Să nu-i spui, tată, că m'ai binecuvântat cu glas tremurător.

Strânge-mi mâna cu putere, tată: în faptul zilei o pornesc. Tovarăș mi-i cântul și tatisman,—durerea.

... Și când oi ajunge, tată., în țările îndepărtate, ți-oi tri-

mite slove înșirate pe hârtia umedă de lacrimi. Să-ți treci iar ochelarii după urechi și să le citești!

...Și dacă am să-ți scriu, tată, că rătăcesc cu inima înfrântă printre streini, — tu spune surioarei că's vesel, că mi-e dragă țara și că-i sărut cu foc gâtul alb de păpușe albă. Și dacă am să-ți vestesc, tată, că mă sfârșesc de dorul căminului trist, că ochii mi-s aiuriți de privești haine, — că sufletul mi-e doborât, — tu spune surioarei că's plin de voe bună, — că aș vrea s'o știu frumoasă și bună ca mama mea de altă-dată.

...Și dacă și-oi trimite, tată, spovedanii smulse din mine, cel trudit și pocăit, — tu cântă surioarei trușorul meu suflet și mândria mea neînfrântă:

Tată, negurile acopăr orașul. Tăcerea plutește, greoaie, peste noi.

...Las casa ta mică și tristă, las aerul țării mele, bogat în stele, bogat în lacrimi. În zori o pornesc, strătulgerat de-un gând.

...Sărută-mă, tată, în creștetul capului și ștergem buzele pălăte de fardul curtezanelor.

I. PELTZ

POPA MAN de I. Agârbiceanu

D-l I. Agârbiceanu e un realist. Vigoarea concepției sale și mai ales impresia de ceva foarte robust în stilul său dau și acestui nou volum de nuvele o înfățișare deosebitoare în producția noastră literară. Acest fond sufletesc masiv din care sunt alcătuiți eroii săi, aceste linii simple și sigure în cari ni-i prezintă, în fine fraza numai verb și substantiv, din care se elimină orice amănunt inutil adăogă impresiilor de mai sus un aer de ceva foarte primitiv. D-l Galaction în *Clopoșele de la Mr. Neamțului* și *Biserica din răzoare* e singurul care ne făcuse acciaș impresie.

Prima bucată a volumului de față e mai mult decât o nuvelă: e o încercare de roman. Figura preofului Man, aventurier, suspect, dar vecinic învălit în misterul existenței lui se impune, domină prin siguranța ei simplă.

În două trei rânduri avem cât ne trebuie pentru un portret: „Ceilalți ridicară paharele, închinară; bău și popa Man, iar paharul l se ascunse cât bău în barba și mustățile mări. Ochii lui, printre genele lungi priveau mereu spre foc”.

Pasiune reținută la început, furtună deslănțuită după ani de zile, prăbușire finală în clipa reântoarcerii fantomelor din trecutul său sbuciumat, acesta e sufletul *popii Man*.

Scena revederii cu preuteasa Ilenuța cea părăsită cu prunc în brațe pentru frumoasa Firuța din satul Telegușenilor, valorează cât o dramă prin sbucnirea de milă și groază din ciocnirea celor două firi atât de potrivnice: blânda și nebuna Ilenuța și pătimașul Man.

Acest fior ce stăpânește întregul pasagiu amintește de aproape scena cu *Ion Nebunul* din *Năpasta* lui Caragiale, singura cu care în literatura noastră își află asemănare.

E într'adevăr un erou de roman acest popă Man. El stăpânește întreaga viață din jurul lui și o explică. Superstițiile poporului, traiul său zilnic și mai ales sufletul său mare prin sinceritatea lui toate sunt un simplu decor armonice în care se mișcă se sbuciumă și pierе eroul.

Puterea de concentrare e singurul lucru care încă lipsește scriitorilor noștri pentru a trece dincolo de nuvelă. Acesta e și argumentul pentru care de la început am clasat pe *Popa Man* printre *încercările* isbutite de roman. Din celelelalte bucăți ale volumului, remarcabilă prin condensarea în puține pagini a unei întregi vieți, prin compoziția desăvârșită, este *Mutu Marii*, povestea unui suflet de imbecil împins la crimă de iubirea lui pătimașă și neiertătoare. Mila, groaza, învăluite uneori în zâmbetul specific născut de priveliștea mizeriei omenești sunt urzeala de sentimente cari în cadrul sobru al acțiunii te fac să te gândești la marile creații.

E ceva *slav*, ceva de aiurea, poate din Dostoievski, în aceste schițe de firi cari ca și *Ion Nebunul* ca și *Mutu Marii* ca și preuteasa Ilenuța s'gudue adânc și obsedează mult printr'un singur gest, printr'un singur cuvânt, ambele închizând în ele tragicul unei întregi drame omenești.

Același fior tragic al desnodământului din *Vecinul nostru Hudri*, tip reprezentativ al eleganței, lenei și pretențiozității unora din *stâlpii de cafea* rurali, învălue și povestea atât de veselă până la uu punct a acestui erou de *comedie umană*.

MIHAIL IORGULESCU

A PĂRUT

ANUL II

No. 2

Lectura pentru toți

:: MAGAZIN ILUSTRAT LUNAR ::

SUB DIRECȚIUNEA D-LUI E. LOVINESCU

Sumarul

- Nedreptățile și favoriții literaturii . E. Lovinescu
Așteptare (poezie) Alexandrina Scurtu
Regina Elisabeta (nuvelă) Maiorul Gh. Brăescu
Povestea Cucului I. Dragoslav
Civilizația Germană George Cornea
Povestea noastră (poezie) I. N. Pârvulescu
Pe Șantier (schiță) Andrei Braniște
S. M. F. S. F. 300 L (schiță umoristică) G. M. Vlădescu

Abonamentele se fac la **Librăria ALCALAY & Co.**

Lei 86 pentru un an

„ 18 „ șase luni

Prețul unui număr Lei 4.—

EDITURA ALCALAY

A APĂRUT:

E. LOVINESCU

CRITICE

VOL. III

EDIȚIA II-a

LEI 10

EDITURA ALCALAY

BCU Cluj / Central University Library Cluj
ULTIMELE NOUȚĂȚI

I. PETROVICI

Amintiri universitare

Prețul 8 LEI